

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Kustersgang 38, Groningen
Status: BBP
Periode: 14 september 2006
Onderzocht door: J.A. van der Hoeve, T. Tel en H. Wierts
Auteur: J.A. van der Hoeve
Datum: 18 november 2006

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen.

De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter de huidige voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieurafwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek naar de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoos van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING/ STRUCTUUR

Kostersgang 38 ligt in het bouwblok tussen de Kostersgang (begrenzing aan de zuidzijde), Battengang (westzijde), Steentilstraat (noordzijde) en Kleine Steentilstraat (oostzijde). Het pand Kostersgang 38 is het westelijke deel van een langgerekt gebouw aan de Kostersgang/ Kleine Steentilstraat, bestaande uit twee bouwlagen met een zadeldak. Op het achterschild staat een brede houten dakopbouw, die hier het karakter heeft van een tweede verdieping. Tegen de achtergevel staat een eenlaags aanbouw met een lessenaardak: een ahang.

BOUWGESCHIEDENIS

De oudste geschiedenis van de bebouwing ter plaatse het pand Kostersgang 38 is enigszins onzeker. Op de vogelvluchtplattegrond van Haubois uit circa 1643 staan aan de Kostersgang vier vrijwel gelijke diephuizen getekend, één- of tweelaagshuizen haaks op de straat. Deze verkaveling lijkt samen te hangen met de Steentilstraat, hetgeen doet vermoeden dat er sprake was van achterhuizen en/of bebouwing op afsplitsingen van de kavels aan de Steentilstraat.

Vermoedelijk in de 18de eeuw is het gebied op de hoek van de Kleine Steentilstraat en Kostersgang herkaveld, waarbij de oriëntatie van hoekpand Steentilstraat 7 een kwartslag werd gedraaid en de pakhuizen Kleine Steentilstraat 3 en 5 zijn gebouwd. Waarschijnlijk stamt ook Kostersgang 38 uit deze periode.

Uitsnede uit de kaart van Haubois uit omstreeks 1643, het noorden op deze kaart is links. Boven is de Kleine Steentilstraat en rechts de Kostersgang.

De oorspronkelijke functie van het pand Kostersgang 38 is onbekend. Op de kadastrale minuut van 1830 lijkt sprake te zijn van twee woningen ter weerszijden van een middengang. Deze middengang ontsloot een gebouw op het binnenterrein achter Kostersgang 38 en Kleine Steentilstraat 5.

De kadastrale minuut van omstreeks 1830 met daarop aangegeven de moderne huisnummering.

Later in de 19de eeuw lijkt sprake te zijn van vier onder- en bovenwoningen, ontsloten vanuit een centraal trappenhuis. Ook uit de 19de eeuw stamt de aanbouw aan de achterzijde, de ahang. In 1929 zijn tekeningen gemaakt voor de aanleg van huisrioleringen, die duidelijk maken dat er sprake was van vier woningen met elk twee bedsteden. Op de begane grond hadden de woningen een doorloop naar de ruimten in de ahang. De woningen op de eerste verdieping hadden extra ruimte op de zolder.

In 1933 vond een verbouwing plaats, waarbij de ahang werd ingericht tot een bergplaats en de rechterwoning op de begane grond als keuken werd toegedeeld aan het café in Kleine Steentilstraat 7. Na de Tweede Wereldoorlog was het gebouw verdeeld drie woningen en een berging (Kostersgang 38, 38a, 40 en 40a). De voorgevel bevatte in totaal vier voordeuren.

Bij de verbouwing in 1991-1993 werd het gebouw heringericht in zes studentenkamers. Daarbij zijn het trappenhuis, de indeling en interieur-afwerking vernieuwd. Verder is de kapconstructie vervangen, waarbij aan de achterzijde een kapopbouw werd toegevoegd. De voorgevel kreeg een symmetrische indeling met een dubbelkozijn met twee deuren; alle vensters kregen zesruitsschuiframes.

BESCHRIJVING

gevels

De voorgevel is een tweelaags langsgevel, voorzien van een gepleisterde afwerking met schijnvoegen. De huidige afwerking stamt uit 1993, maar heeft een 19de-eeuws karakter. De voorgevel heeft een symmetrische opzet, waarbij midden op de begane grond een dubbelkozijn met twee deuren en bovenlichten aanwezig is. Vergelijking van de bouwtekeningen sedert 1933 leert dat de entree meermalen is gewijzigd, waarbij uiteindelijk vier deuren naast elkaar bestonden. Het huidige dubbelkozijn met twee deuren stamt uit 1993. Ter weerszijden van deze deurpartij bevinden zich vier vensters met zesruitsschuiframes, twee aan elke zijde. Deze vensters hebben een 19de-eeuws karakter, maar stammen voor het merendeel uit 1993. Ook de ramen zijn vernieuwd in 1993. Op de eerste verdieping bevinden zich vijf vensters, waarvan de middelste recht boven het dubbele deurkozijn is geplaatst en de overige recht boven de vensters op de begane grond. Deze vensters stammen wellicht nog uit de 19de eeuw, de zesruitsschuiframes uit 1993.

De achtergevel met aanbouw onder een lessenaarsdak.

De achtergevel is eveneens een tweelaags langsgewel, uitgevoerd in metselwerk met een dunne bepleistering ('kaleilaag'). Met de dakopbouw op het achterschild is een gedeelte van de gevel verhoogd tot drie bouwlagen met een plat dak; deze extra verdieping is uitgevoerd in een vakwerkconstructie met horizontale houten delen. De vensters hebben ongedeelde uitzetramen. De ijzeren deorroosters op schoren en ijzeren trappen vormen een vluchtweg.

De gevel gaat voor het grootste deel schuil achter de afhang (éénlaags aanbouw met lessenaardak). De zijgevel van deze afhang is uitgevoerd in schoon metselwerk, de achtergevel is gepleisterd. Het metselwerk van de zijgevel (kruisverband) heeft een laat-19de-eeuws/ vroeg-20ste-eeuws karakter. De achtergevel is (opnieuw?) gepleisterd in 1993, na vernieuwing van de vensters en deur.

Op het dak van zowel het hoofdgebouw als afhang liggen (oude) rode Oudhollandse pannen.

plattegronden

De indeling en interieur-afwerking van de begane grond en eerste verdieping stammen uit 1993, inclusief de trappen. Alleen de dwarsmuur links van het trappenhuis en de enkelvoudige balklagen zijn van oudere datum. De balken hebben een eenvoudige profilering, verwant aan de (18de-eeuwse) balken in Kleine Steentilstraat 7. Wellicht stammen ook deze balken uit de 18de eeuw.

De kapconstructie is vernieuwd in 1993. In de indeling en afwerking van de zolder zijn geen bijzonderheden aangetroffen.

WAARDESTELLING

Kostersgang 38 heeft positieve monumentwaarden, aangezien de massa, vorm en voorgevel aansluiten op het pand Kleine Steentilstraat 7. Dat laatstgenoemde pand heeft hoge monumentwaarden (zie aldaar). De opzet van de voorgevel met een symmetrische indeling met een dubbelkozijn en vensters herinnert aan de verdeling in twee beneden- en twee bovenwoningen, zoals tenminste sedert de 19de eeuw het geval was. Ook vóór die tijd was reeds sprake van een symmetrische verdeling, vermoedelijk met twee woningen ter weerszijden van een middengang (kadastrale minuut, circa 1830).

De gevels en balklagen hebben positieve monumentwaarden, aangezien deze tot de 18de-eeuwse hoofdopzet van het gebouw behoren. Voor het overige hebben de indeling en interieur-afwerking indifferente monumentwaarden. De afhang aan de achterzijde heeft indifferente monumentwaarden.

AANBEVELINGEN

Het verdient aanbeveling om het metselwerk nader te documenteren, zodra pleisterwerk of voorzetwanden verwijderd (moeten) worden.

Bijlage: Uittreksel uit het bouwdoos van de dienst RO/EZ van de gemeente Groningen

Adres : **Kleine Steentilstraat 5 en 7 / Kostersgang 38 en 40**
Bouwdoosnummer : B 7935, B 15707 en B 14707
D.I.V. bezoek : 29 mei 2006

1916

De opzichter van gemeentewerken adviseert in een kantbeschikking om D. Leuver te vergunnen de voor- en zijgevel van Kleine Steentilstraat 5 (huidige nummer 7) hoek Kostersgang te bepleisteren.

1925

D. Stuijvenberg krijgt een vergunning om ter vervanging van een bestaand privaat op de eerste verdieping van Kleine Steentilstraat 7 een privaat voorzien van een inrichting tot waterspoeling te bouwen en de faecaliën en het huis- en hemelwater af te voeren naar het gemeenteriool.

1929

Het tonnenstelsel wordt opgeheven. De bestaande privaten worden voorzien van een inrichting tot waterspoeling en het afvoeren van de faecaliën naar het riool van de gemeente.

1931

Y. Lieferrink krijgt een vergunning voor het aanbrengen van een reclamelichtbak tegen de voorgevel van Kleine Steentilstraat 7.

1933

Y. Lieferrink krijgt een vergunning voor het aanbrengen van een reclamelichtbak tegen de voorgevel van Kleine Steentilstraat 5.

D. Stuijvenberg en Y. Lieferrink krijgen een vergunning voor het gedeeltelijk veranderen en uitbreiden van het gebouwencomplex Kleine Steentilstraat 5 en 7 / Kostersgang 38 en 40 bevattende een pakhuis, een woning met café en drie woningen. Het gedeeltelijk veranderen en uitbreiden bestaat in het wijzigen van de indeling, het samenvoegen van de verschillende delen van het complex tot één gebouw, het afbreken en herbouwen van de voor- en achtergevel van het pakhuis, het vervangen van de bestaande bekapping door een mansardekap, het maken van vertrekken in dit gedeelte van het gebouw, het voorzien van de te bouwen privaten van een inrichting tot waterspoeling en het afvoeren van de faecaliën en het huis- en hemelwater naar het riool van de gemeente alsmede het bestemmen en inrichten van het gebouw tot een benedenwoning met winkel en caféruimte, een benedenwoning en twee bovenwoningen. Het werk komt nog hetzelfde jaar gereed.

1969

De in het pand Kleine Steentilstraat 5 en 7 gevestigde bar-slijterij wordt opgeheven.

1991

De firma S. v.d. Veen krijgt toestemming voor het uitvoeren van werkzaamheden aan het pand Kleine Steentilstraat 7 / Kostersgang 38-40. Het betreft het wijzigen van de indeling t.b.v. kamerverhuur.

H. Wierts